

”Det lyder helt sindssygt det her, men jeg bliver nødt til at sige det”

En konversationsanalytisk undersøgelse af samtaler om svære emner og tabuer i podcasten *Hjerteflimmer for voksne*

Katrine Bragh Andersen
Syddansk Universitet
kaan720@student.sdu.dk

ABSTRACT

This paper examines the emergence and management of taboos in the Danish podcast *Hjerteflimmer for voksne*. Through a conversation analytic approach, it describes how participants display an orientation toward the topic of conversation as taboo. Based on three podcast sequences, the study focuses on when and how something is verbalized as taboo. The analyses show that the problem teller generally pre-announces their telling as taboo. However, co-participants may also verbalize other participants' turns at talk as taboo. In closing, the results from the analyses will be discussed in comparison with previous conversation analytic studies of troubles-telling in naturally occurring interaction.

1. INDLEDNING

I podcasten *Hjerteflimmer for voksne* taler en vært og en terapeut hver uge med to kendte gæster om emner relateret til romantisk kærlighed. Samtalerne kan gå mange veje og handle om alt fra parforhold til børn og Tinder, men de kan også handle om svære og tabubelagte emner relateret til den romantiske kærlighed som fx død, utroskab, dårligt selvværd osv. Med udgangspunkt i sidstnævnte undersøges, hvordan deltagerne gennem sproget orienterer sig mod visse emner som tabubelagte, og hvordan disse håndteres i interaktionen mellem deltagerne i podcasten *Hjerteflimmer for voksne*. Mit data består af transskriberede sekvenser fra podcasten *Hjerteflimmer for voksne*, hvor værten, Sara Bro, og ph.d. i socialpsykologi og parterapeut, Jytte Vikkelsøe, hver uge inviterer to kendte gæster i studiet for at tale om emner relateret til den romantiske kærlighed. I min analyse tager jeg afsæt i tre sekvenser fra to forskellige afsnit, og med en konversationsanalytisk tilgang undersøger jeg, hvordan tabuer og svære emner italesættes.

Artiklen indledes med en introduktion til konversationsanalysen (CA), herefter redegøres for det teoretiske fundament. I redegørelsen tages der udgangspunkt i konversationsanalytiske undersøgelser af problemfortællinger samt begreber relevante for disse. Efterfølgende præsenteres data og databehandling. Når jeg vil undersøge italesættelsen af tabubelagte emner, er jeg ikke kun interesseret i emner, der normativt betragtes som tabubelagte som fx utroskab, men jeg er interesseret i, hvordan deltagerne sprogligt orienterer sig mod noget som værende tabubelagt. Efter min analyse vil jeg diskutere, om og hvordan mine analyseresultater stemmer overens med tidligere konversationsanalytiske undersøgelser af naturlig interaktion, der indeholder problemfortællinger (Jefferson 2005). I min diskussion vil jeg også reflektere over, hvilke andre perspektiver, der kunne bidrage til forståelsen af emnet.

2. KONVERSATIONSANALYSE SOM TEORI OG METODE

CA fokuserer på at undersøge, hvordan mennesker taler sammen. Mere specifikt er fokus på den måde, mennesker organiserer deres samtaler på, og hvordan de i en samtale udfører bestemte handlinger med sproget mere eller mindre ubevidst. Denne implicitte eller ubevidste kompetence kaldes i CA for *member's competence* (Nielsen & Nielsen 2005: 22). Denne kompetence kommer for eksempel til udtryk, idet samtaledeltagere godt ved, at man ikke skal afbryde hinanden i en samtale, og hvis det alligevel sker, må man hellere undskylde for afbrydelsen. Empirien i CA er naturligt forekommende interaktion enten optaget som lydfil eller videofil. Gennem naturlige interaktioner undersøger CA, hvordan de enkelte deltagers sproglige bidrag til en samtale er sekventielt organiseret. Empirien i denne artikel kommer fra podcasten *Hjerteflimmer for voksne*, som befinder sig i et krydsfelt mellem naturlig interaktion og institutionel interaktion. Samtalerne kan ses som naturlig interaktion, fordi samtalerne ikke er planlagte eller indøvede, og samtaledeltagerne fokuserer på de emner, de finder interessante ud fra det, der løbende bliver sagt i samtalen. På den anden side kan samtalerne også ses som institutionel interaktion, fordi der kan være klippet i samtalerne inden de udgives som podcast, men også fordi samtalerne er forudbestemte til at skulle handle om kærlighed; der er altså en strukturerende tematisk agenda i *Hjerteflimmer for voksne* (Nielsen & Nielsen 2005: 120).

En CA-undersøgelse tager altid udgangspunkt i, hvordan en samtaledeltager "gør noget" med ord, og det deltageren gør er ikke arbitrært, men sekventielt organiseret (Nielsen & Nielsen 2005: 28). Steensig beskriver, at det sekventielle skal forstås som "et forløb, hvor deltagerne udfører en bestemt

aktivitet som f.eks. at sætte samtalen i gang, fortælle en historie, skændes, stille eller besvare spørgsmål osv." (Steensig 2001: 43). Det vil sige, at i CA skal en ytring forstås i lyset af ytringens sekventielle kontekst og den foregående tur (Nielsen & Nielsen 2005: 28).

Som metode er CA induktiv og datadrevet, og idealet er at foretage en *unmotivated looking* (Nielsen & Nielsen 2005: 201). I CA arbejder man ud fra et centralt analysespørgsmål: "Why that now?", hvilket betyder, at man som analytiker sætter spørgsmålstegn ved, hvorfor en samtaledeltager gør noget på det specifikke tidspunkt (Nielsen & Nielsen 2005: 26). I en analyse af problemfortællinger kan CA bidrage med at afklare, hvordan samtaledeltagerne interagerer, hvordan de italesætter problemet og hvordan problemfortællinger kan være strukturerede. CA kan også bruges til at undersøge, hvilke metoder og praksisser som samtaledeltagerne anvender til at skabe en fælles forståelse af problemfortællinger.

3. KÆRLIGHEDSSPØRGSMÅL SOM PROBLEMFORTÆLLINGER

I det følgende vil jeg redegøre for de begreber, der anvendes i analysen. Alle valgte begreber hører til CA, og mere specifikt er de relevante i analyse af samtaler, der indeholder *problemfortællinger*. Problemfortællinger defineres af Jefferson & Lee (1989) som værende en sekvens, hvor en samtaledeltager tager rollen som problemfortæller og fortæller om "problemer" til en anden samtaledeltager. Den anden samtaledeltager tager rollen som problemmodtager. Problemfortælleren er altså den person, der deler et problem eller noget personen finder svært at tale om, mens problemmodtagerens rolle er at lytte til, hvad problemfortælleren deler (Jefferson & Lee 1981: 399). Jefferson (2015) beskriver strukturen for problemfortællinger, hvor hun beskriver, hvordan problemfortællinger indeholder nogle bestemte "trin". Jefferson understreger, at ingen af hendes eksempler indeholder alle seks trin, men at de seks trin skal ses som en skabelon (Jefferson 2015: 27). De seks trin kalder hun: A: Approach, B: Arrival, C: Delivery, D: Work-up, E: Close implicature og F: Exit (Jefferson 2015: 32). Problemfortællinger er et underbegreb til begrebet *storytelling*, der omhandler, når samtaledeltagere deler personlige beretninger eller anekdoter i en samtale (Mandelbaum 2012: 493). På baggrund af denne definition mener jeg, at sekvenserne i *Hjerteblim for voksne*, hvor en gæst stiller et kærlighedsspørgsmål, der typisk omhandler noget, de har svært ved eller er i tvivl om, samt den efterfølgende samtale, kan ses som værende problemfortællinger.

I arbejdet med problemfortællinger er begrebet *accountability* også relevant. Begrebet betyder, at en taler er ansvarlig for det, vedkommende siger (Kurri 2005: 15). Begrebet dækker også over, at en taler kan blive holdt accountable for sine udsagn af de andre samtaledeltagere. Når en taler holdes accountable, er taleren forpligtet til at forklare sit udsagn eller sin opførsel, især hvis udsagnet omhandler noget uventet eller tabubelagt (Kurri 2005: 15). Ved at forklare sig kan en taler eksempelvis undskylde eller retfærdiggøre sin opførsel, men en taler kan også bruge dette greb til at fralægge sig ansvaret eller skjule sin dagsorden (Kurri 2005: 15).

Et andet relevant begreb er begrebet *epistemisk autoritet*. Hvis en samtaledeltager har epistemisk autoritet, betyder det, at vedkommende har en viden om noget. En problemfortæller vil altid have epistemisk autoritet over sin problemfortælling, fordi fortælleren er den eneste der ved, hvad fortælleren oplevede, og hvordan fortælleren føler. Personlige oplevelser eller følelser kan derfor ses som noget fortælleren ejer (Heritage 2011: 160). I *Hjerteflimmer for voksne* er der en videnskabsmæssig asymmetri, hvilket er karakteristisk for institutionel interaktion, fordi eksperten, Jytte Vikkelsøe, har en stor viden om mange psykologiske problemstillinger, og derudover har hun meget erfaring som terapeut. På samme måde kan man også argumentere for, at værten, Sara Bro, også kan ses som en slags ekspert, fordi hun har været med i alle programmerne og derved besidder en større viden end den gennemsnitlige gæst i studiet. I programmet italesætter værten også nogle gange sin egen viden, fx ved at sige at det ikke er første gang et specifikt kærlighedsspørgsmål er med i programmet, og derfor har både værten og eksperten epistemisk autoritet. Dog er der også en videnskabsmæssig asymmetri modsat i samtalen, fordi deltagerne har epistemisk autoritet over det, de fortæller.

I en analyse af problemfortællinger er begrebet *stance* også relevant. Stivers beskriver stance som "the teller's affective treatment of the events he or she is describing whether that is communicated explicitly or implicitly" (Stivers 2008: 37). Fortællerens stance kan kommunikeres med ord, mangel på ord, fx lange pauser og med kropslige reaktioner som fx tydelig vejtrækning. En fortæller kommunikerer altså aldrig neutralt og følelsesløst, og gennem fortællerens affektive kommunikation får modtageren adgang til at opleve og forstå problemet gennem fortællerens øjne, hvilket gør det nemmere for modtageren at reagere passende, så modtageren kan tilpasse sit stance til fortællerens (Stivers 2008: 31).

For at forstå samtalers orden er det relevant at inddrage præferencebegrebet. Præferencebegrebet omhandler, hvordan der generelt i samtaler er præferencer for, hvordan og hvornår en modtager responderer. Eksempelvis vil der typisk være præference for, at man takker ja til en invitation, hvis

man inviteres til noget. For at forstå hvad det præfererede svar er i en samtale, introducerer Stivers begreberne *alignment* og *affiliation*. Begge begreber knytter sig til de præferencer, der er i det samarbejde, det er at have en samtale. Alignment kan oversættes til en "retten ind" og skal forstås som det, at en modtager i samtalen retter ind og anerkender, at det er fortælleren, der har ordet indtil fortællingens afslutning. En samtaledeltager kan udvise alignment ved småord som fx *okay*, *mmh*, *ja* m.fl. Det vil sige, at alignment er, at en samtaledeltager accepterer den asymmetri, der er i samtalen, når det er en anden, der har ordet og er i gang med at tale (Stivers 2008: 34). Affiliation kan oversættes til en "tilslutning" og skal forstås som det, at en modtager i samtalen udviser støtte for og tilslutter sig fortællerens fremførte stance (Stivers 2008: 35). Hvis modtageren formår at udvise den rette stance, støtter det samtaleudvikling og samtaledeltagerens indbyrdes forståelse.

Et andet relevant begreb i forbindelse med problemfortællinger er begrebet *second stories*. Second stories er en særlig type respons til en *first story* eller en tidligere fortælling. Begrebet er, ligesom problemfortællinger, et underbegreb til begrebet storytelling. Formålet med en second story er at skabe en genkendelig sammenligning til en tidligere fortælling. Ved at fortælle en second story viser afsenderen af denne, at vedkommende forstår den tidligere fortælling, men brugen af second stories fungerer også som en måde at vise alignment med afsenderen af den første fortælling (Arminen 2004: 319). Second stories er emnemæssigt næsten altid relateret til den første fortælling, men typisk vil afsenderen af en second story rekontekstualisere og genfortolke den første historie for enten at komme med en løsning på den første fortællings problem eller for at skabe et fællesskab mellem de to afsendere (Arminen 2004: 319).

4. DATA

4.1 Præsentation af data

I analysen tager jeg afsæt i tre sekvenser fra podcasten *Hjerteblim for voksne*. De tre sekvenser er en del af en samlet kollektion på 15 sekvenser og er blevet udvalgt til at repræsentere generelle mønstre fra den samlede kollektion. Alle afsnit af *Hjerteblim for voksne* er opbygget på samme måde og indledes altid med, at programmets deltagere præsenteres og herefter skal alle fire deltagere fortælle deres kærlighedsstatus. Efterfølgende skal den første gæst stille sit kærlighedsspørgsmål. Når den første gæsts kærlighedsspørgsmål er uddebatteret og besvaret, starter samme procedure forfra med den anden gæsts kærlighedsspørgsmål.

4.2 *Behandling af data*

For at kunne bruge sekvenser fra *Hjerteflimmer for voksne* som data i min undersøgelse, er det nødvendigt at transskribere dem, idet transskription giver adgang til alle potentielt meningsfulde sproglige detaljer. Transskription giver også mulighed for at gennemlæse sekvenserne mange gange og derved opdage ting, det ikke ville være muligt at opdage, fordi talesproget er momentant (Steensig 2015: 325).

Inden transskriptionen har jeg gennemlyttet adskillige afsnit og noteret forskellige interessante fokusområder. Det vil sige, at jeg har arbejdet induktivt og ud fra CA's unmotivated looking, hvilket betyder, at jeg ikke havde en hypotese eller en teoretisk retning til at begynde med, men i stedet fandt jeg frem til nogle interessante tendenser ved at gennemlytte data flere gange (Nielsen & Nielsen 2005: 201). I gennemlytningen af data observerede jeg, hvordan samtaledeeltagere ofte eksplicit italesatte, hvis de fandt et emne tabubelagt eller svært at tale om. I min gennemlytning fandt jeg 15 sekvenser, hvori det italesættes, at et emne er tabubelagt eller svært at tale om. I de 15 sekvenser italesættes det på følgende måder:

- 1) I 10 af sekvenserne italesættes det af problemfortælleren selv, før de siger det, de synes er svært at sige. I disse tilfælde kommer der altså en pre-telling, inden problemfortælleren sætter ord på det svære.
- 2) I tre af sekvenserne italesættes det af problemfortælleren selv, efter de har sagt det, de synes har været svært at sige. Italesættelsen kommer i nogle tilfælde hurtigt efter, at problemfortælleren har sat ord på det svære, mens den i andre tilfælde kommer markant senere i en form for efterrefleksion.
- 3) I to af sekvenserne italesættes det ikke af problemfortælleren selv men af andre, at det, problemfortælleren har sagt, ligger uden for normen eller er tabubelagt.

5. ANALYSE: DELTAGERNES METODER TIL AT ORIENTERE SIG SPROGLIGT MOD TABUBELAGTE EMNER

Jeg vil i det følgende analysere to udvalgte sekvenser af *Hjerteflimmer for voksne*, hvor italesættelsen af et svært emne sker på to forskellige måder. Den første måde er ved at problemfortælleren selv italesætter, at det næste de vil sige er svært at sige. Her kommer der altså en pre-telling inden problemfortælleren sætter ord på det svære. Den anden måde er ved at andre samtaledeeltagere italesætter, at det problemfortælleren har sagt, ligger uden for normen eller er tabubelagt.

5.1 Når tabuet italesættelses med en pre-telling

I analysen af den første kategori har jeg valgt en episode af *Hjerteflimmer for voksne* fra d. 1. december 2021, hvor filminstruktør Anna Emma Haudal (AEH) og tv-vært Christian Degn (CD) gæster programmet (Bro 2021). I denne sekvens er det problemfortælleren selv, der italesætter, at noget er svært at sige som en pre-telling. I min kollektion fandt jeg 10 eksempler, hvor italesættelsen sker på denne måde. For alle eksemplerne gælder det, at de andre samtaledeltagere udviser alignment og affiliation over for problemfortælleren. Når problemfortælleren fortæller om det svære eller tabubelagte, sker det ofte på en følelsesbetonet måde, der gør, at de andre samtaledeltagere måske lettere forstår, at det kan være et svært emne for taleren. Problemfortælleren kan vise de andre samtaledeltagere, at et emne er svært for vedkommende ved brug af fx pauser eller hørbare indåndinger.

Analysesekvensen kommer på bagkant af, at AEH har stillet sit kærlighedsspørgsmål, der handler om, at hun selv synes, at hun er alt for kontrollerende over for sin kæreste, så hun spørger, hvordan hun kan stoppe sig selv. I den foregående samtale er alle samtaledeltagerne aktive, og de spørger blandt andet ind til, om AEH's kontrol er en slags OCD. Det valgte materiale er en del af en længere sekvens, hvor AEH gennem samtale med de andre deltagere får svar på sit kærlighedsspørgsmål, og i sekvensen italesætter AEH, hvordan hun nogle gange føler, at hun har en kraft i sig, der gør, at hun har lyst til at såre sin kæreste.

52	*Anna Emma	amen der er faktisk noget lidt spændende i det fordi
53		at ø:hm:
54		(1.0)
55	*Anna Emma	jeg kan også godt nogle gange føle der er en kraft
56		og det lyder HELT sindssygt det her men jeg bliver
57		nødt til at sige det .hh
58	*Christian	hvor er du sej
59	*Anna Emma	der er en kraft i mig som har lyst til at såre
60		[min kæreste]
61	*Jytte	[er det rigtigt ↑]
62		↑hvorfor ↓dog
63	*Anna Emma	og det er jo HELT helt forfærdeligt at sidde og
64		sige .hh

I linje 54 kommunikerer AEH sit affektive stance ved brug af en pause på et sekund. Pausen kan forstås som, at AEH skal tage en form for tilløb til at sige det næste, hun vil sige. Pausen kan også forstås som, at der allerede her, inden AEH er begyndt at sige noget tabubelagt, er noget på spil for hende og endelig som en måde, hvorpå AEH præliminært viser de andre samtaledeltagere, at det er vigtigt, at de støtter hende i, at det hun nu vil sige (Stivers 2008: 37). AEH fortsætter efter pausen, og her lægger hun selv vægt på, at hun godt ved, at det næste hun vil sige måske kan lyde skørt; "og det lyder HELT sindssygt det her", fordi hun siger ordet "HELT" markant højere end resten af sætningen (l. 56). Med sin ytring på l. 56 er det altså AEH selv, der orienterer sig mod, at det hun nu vil sige er tabubelagt. Dette fokus på "HELT" som styrkemarkør i AEH's ytring taler for, at hendes pause (l. 54) indikerer, at der er noget på spil for hende i det hun nu vil sige. Med sin ytring kommunikerer AEH en bevidsthed om, at det hun vil sige, måske falder uden for normen, hvilket også kan forstås som, at hun forbereder de andre samtaledeltagere på det, hun nu vil sige. Med AEH's formulering udtrykker hun et forbehold for det, hun vil sige, hvilket Jefferson betegner som "troubles-resistance" (Jefferson 1985: 350). Oprindeligt blev begrebet brugt, hvis en fortæller anvendte latter som greb til at tage afstand fra det fortalte – altså en måde at behandle emnet med en humoristisk lethed og afstandtagen. I dette tilfælde er der ikke latter på spil, men i stedet en sproglig afstandtagen (Jefferson 1985: 350). AEH afslutter sin taletur med en hørbar indånding (l. 57), hvilket kan være et greb, der understreger vigtigheden og følsomheden i det efterfølgende udsagn, hvorfor CD i sin efterfølgende taletur udviser affiliation og støtte mod AEH. Han udviser affiliation med sin ytring, fordi han med den udviser samme stance som AEH, idet han siger: "hvor er du sej" (l. 58). Fordi AEH er i gang med at opbygge en selvkritisk evaluering, svarer CD som præfereret, fordi han kommer med et kompliment, der fungerer som modstand til AEH's selvkritiske evaluering (Pomerantz 1984). Efter CD's ytring (l. 58) tager AEH ordet og fortsætter med at sige, hvad det er for en kraft hun har i sig (l. 59). Denne taletur fungerer som en forlængelse af AEH's foregående taletur (l. 55-57), og derfor kommer 'det' (l. 57) til at fungere som en kataforisk reference, fordi det refererer frem til, at AEH fortæller om den kraft, hun har i sig (l. 59). Ved at bruge ordet 'kraft' insinuerer AEH, at den kraft hun taler om, er noget, hun ikke selv kan styre eller noget, der har en magt over hende, og på den måde implicerer AEH, at hun selv er "uskyldig", hvilket også er et eksempel på troubles-resistance (Jefferson 1985: 350).

AEH når ikke at gøre sin sætning færdig før terapeuten afbryder med ordene "er det rigtigt" (l. 61), samtidig med at AEH færdiggør sin ytring og siger "min kæreste" (l. 60). I terapeutens afbrydelse

af AEH forholder terapeuten sig undrende over for, om det virkelig er rigtigt, at AEH har det sådan som hun beskriver. Et par linjer senere spørger terapeuten AEH direkte, hvorfor hun har det sådan (l. 62). Fordi terapeuten sætter spørgsmålstejn ved AEH's ytring, er det her relevant at inddrage begrebet *accountability*. Med terapeutens udsagn bliver AEH holdt *accountable* for sit udsagn, og terapeuten beder altså AEH om at forklare sig, efter AEH har sagt noget tabubelagt. Dét at terapeuten holder AEH *accountable* kan betyde, at terapeuten orienterer sig mod AEH's ytring som normbrydende, og fordi AEH har sagt noget normbrydende, nemlig at hun har lyst til at såre sin kæreste (l. 59-60), beder terapeuten AEH om at uddybe hendes normbrydende udsagn.

5.1.2 *Second stories som støtte*

Fra ovenstående sekvens slutter og til denne sekvens begynder, har samtalen handlet om AEH's følelser relateret til dette emne, idet terapeuten og de andre samtaledeltagere har stillet AEH spørgsmål for bedre at kunne forstå AEH og de ting hun siger. I nedenstående sekvens fortæller værten, hvordan hun synes, at den kraft AEH har, hvormed hun ønsker at såre sin kæreste, er interessant, hvorfor der i samtalen er en fastholdende orientering mod det problematiske, AEH italesatte i starten af sekvensen (Jefferson 1985: 366).

- 312 *Sara og det er totalt interessant mekanisme altså og jo
313 i virkeligheden ret udbredt synes jeg når vi taler om
314 det på den her måde så kan jeg da også genkende det
315 fra mig selv at det er en form for forsvarsmekanisme
316 man ligesom .hh på en eller anden måde hævder sig
317 selv fordi man er bange for ikke at være god nok ↑ik
318 det tror jeg da christian det må du også have mødt
319 *Christian jeg vil være ærligt at sidde og sige at det er gået
320 op for mig at ø:h hvordan diskussioner måske foregår
321 (0.4)
322 *Christian jeg har simpelthen ikke været bevidst om at der var
323 knapper man kunne trykke på så er det sket ubevidst
324 hvor jeg gik efter et eller andet .hh det kan være
325 det er mig jeg kan godt lige have lyst til at sidde
326 og sige at jeg har altid oplevet .hh kvinder være
327 meget meget stærke i diskussioner og bedre til at
328 være i øh følelser og så videre hvor vi fyre og

329 drenge hvis først vi er sure på hinanden så får du
330 bare et hak over skinnebenet i frikvarteret når man
331 spiller fodbold hvor vi ikke satte ord på

Indledningsvist i sekvensen fortæller værten, hvordan hun genkender det fra sig selv – hun kommer altså med en second story, og med sin second story viser hun AEH, at hun forstår AEH's first story. Værtens udsagn kan anses for at være en second story, fordi hun deler noget personligt fra sit eget liv, når hun siger, at hun selv oplever en slags forsvarsmekanisme og kan føle, at hun ikke er god nok. Det gælder også, selvom værten kun påstår, at hun kender det – hun demonstrerer altså ikke, hvordan hun genkender det, med fx en personlig historie (l. 314-315). I forlængelse af sin meget korte second story spørger værten CD, om han også genkender det: "det tror jeg da christian det må du også have mødt" (l. 318). I formuleringen af sit spørgsmål til CD lægger værten op til, at CD skal svare, at han også kan genkende denne mekanisme, idet hun først siger "det tror jeg da". Her impliceres det, at værten går ud fra, at CD vil svare ja og især adverbiet 'da' projicerer, at selvfølgelig kan CD genkende denne mekanisme fra sit eget liv. CD svarer, at han aldrig har været bevidst om denne mekanisme, men at det er noget, der er gået op for ham, mens han har lyttet til samtalen. Det vil altså sige, at CD's svar ikke er det præfererede, idet han ikke svarer, at han genkender det, og han opfylder ikke værtens opfordring til også at fortælle en second story om, hvordan han genkender det fra sit eget liv. Dog fortæller CD en anden form for second story – han fortæller nemlig om, hvordan han aldrig har været bevidst om den mekanisme værten taler om, hvilket kan tolkes som, at CD rekontekstualiserer emnet ud fra et mandligt perspektiv. Selvom CD ikke direkte svarer som præfereret, er hans svar stadig støttende over for, hvad AEH har fortalt, fordi han siger, at han har lært noget af at høre om AEH's problem (l. 319-320).

I det ovenstående har jeg belyst, hvordan italesættelsen af noget svært eller tabubelagt kan foregå som en pre-telling af problemfortælleren selv. Når italesættelsen sker på denne måde, er der i min kollektion en tendens til, at problemfortælleren kommunikerer sit affektive stance ved brug af blandt andet pauser og småord, og på den måde viser problemfortælleren de andre samtaledeeltagere, at der er noget på spil, i det vedkommende nu vil sige. Det er også karakteristisk for denne type af italesættelse, at de andre samtaledeeltagere udviser alignment og affiliation, hvilket de fx gør ved at fortælle second stories.

5.2 Når tabuet italesættes af andre deltagere

Til analysen af den anden kategori har jeg valgt en episode af *Hjerteflimmer for voksne* fra d. 30. december 2020, hvor sangerinden Yakuza (YA) og journalist David Mandel (DM) gæster programmet (Bro 2020). I denne sekvens italesættes det af en anden samtaledeltager, at det problemfortælleren har sagt kan betragtes som værende tabubelagt eller svært at tale om. I min kollektion fandt jeg to eksempler på dette. For begge disse eksempler gælder det, at italesættelsen sker på en anerkendende måde. Selvom det ikke er problemfortælleren selv, der italesætter at det er svært at tale om, forstår de andre samtaledeltagere problemfortællerens affektive stance hvilket de viser ved at udvise alignment og affiliation.

Analysesekvensen kommer efter, værten har stillet et spørgsmål fra en lytter. Lytterspørgsmålet i dette program lyder, om man kan tilgive utroskab. Sekvensen forløber sådan, at værten først spørger DM, om han tror, at man kan tilgive utroskab. Herefter sker selve problemfortællingen, hvor DM fortæller om, hvordan han selv har været sin kone utro. Efter DM har fortalt om sin egen utroskab, italesætter værten, at det er modigt af ham at fortælle om sin utroskab. Det er især brugen af ordet 'modig' der gør, at jeg tolker værtens ytring som en indikation på, at hun synes, at DM har italesat noget tabubelagt, og derudover kan utroskab også være et tabubelagt emne for mange (Pedersen 2017).

1	*Sara	hvad siger du david (.) kan man tilgive utroskab
2		(1.0)
3	*Sara	jeg ved godt at du heller ikke har prøvet det efter
4		femten og to børn .hh
5	*David	øøh altså jeg var jo min kone utro øh: før vi blev gift
6		og før vi fik børn .hh og det var øh jeg nævnte på et
7		tidspunkt før
8	*Yakuza	altså ↑camille
9	*David	ja camille ↓ja øhm:: og og som jeg nævnte før var vi fra
10		hinanden på et tidspunkt
11		(1.0)
12	*David	det var <u>en</u> af grundene det var ikke hele den store ↑grund
13		men det var <u>en</u> af ↓grundene
14		(0.9)
15	*David	og øh: vi fandt jo sammen igen og er efterfølgende

blevet gift og har fået børn og så videre så det kan man
godt
(0.8)
*David jeg har ikke prøvet den anden side selv jeg har haft en
kæreste der var utro der var ikke noget tilgivelse inde
over der men det er rigtig mange år siden [det var sådan]
*Sara [okay]
*David det var helt teenagekæreste agtigt ik så det var lidt en
anden situation øhm: men men jeg ved så fra den anden
side kan man sige fra en en partner der har oplevet
utroskab at det kan godt lade sig gøre men det tager godt
nok lang [tid]
*Sara [mmh]

*David øhm: og ja
*Sara det er altså meget godt at høre david altså og modigt af
dig også at sige det her i: den her podcast tak for det
*David det: er den bedste podcast at sige det i [hah hah hah]
*Sara [hah hah]

I begyndelsen af sekvensen spørger værten DM, om han mener, at man kan tilgive utroskab (l. 1). Allerede efter værten har sagt "hvad siger du david" (l.1) har hun stillet ham det første spørgsmål. Her har værten stillet DM et åbent spørgsmål. Da DM efter en mikropause ikke svarer, fortsætter værten og omformulerer sit spørgsmål til et ja/nej-spørgsmål. Derved lægger hendes spørgsmål op til, at DM svarer med et kort svar: ja eller nej, og her virker det præfererede svar til at være 'ja'. Det vil sige, at når DM ikke har et kort og klart svar på værtens spørgsmål, svarer han dispræfereret (Pomerantz 1984). Efter værtens første spørgsmål (l. 1) svarer DM ikke umiddelbart og her er der en kort pause. Denne pause og DM's manglende svar på værtens spørgsmål indikerer, at DM vil svare noget dispræfereret, idet 'no talk' efter en tur, der har præference for enighed, projicerer et dispræfereret svar (Pomerantz 1984). Efter pausen fortsætter værten ved at uddybe sit spørgsmål til DM (l. 3-4). Hun har ikke fået svar på sit første spørgsmål, så nu accounter hun for sit spørgsmål ved at komme med en form for evaluering som kalder på enighed. Det vil sige, at værten her har omformuleret sit spørgsmål, så det præfererede svar nu er 'nej'. DM svarer med en fortælling om, at han har været sin kone utro. Det vil sige, at han altså ikke svarer som præfereret, idet han svarer, at

han faktisk kender til situationen. I sit svar kommunikerer DM sit stance på flere måder. Han kommunikerer blandt andet sit stance ved brug af småord som "øh:" (l. 5) og "øhm::" (l. 9). Brugen af disse småord viser, at DM tænker, mens han fortæller, og derfor er det, han siger noget af betydning for ham (Stivers 2008: 45). Derudover kommunikerer DM sit affektive stance via pauser (l. 11; l. 14; l. 18), hvilket også kan betyde, at der er noget følelsesmæssigt på spil for ham (Stivers 2008: 44). Da DM har fortalt, at han og hans kone har været fra hinanden, og at han har været hende utro, er hans intonation faldende, og herefter holder DM en pause, men da ingen af de andre deltagere tager ordet, fortsætter han selv med at tale. På baggrund af pauserne (l. 14; l. 18) og den faldende intonation tolker jeg, at det er de manglende modsvar fra de andre samtaledeltagere, der får DM til at uddybe og fortsætte med at fortælle om sin utroskab. Derudover siger "det var en af grundene det var ikke den helt store grund" (l. 12), hvorfor hans tur projicerer, at han vil forklare, hvad de andre grunde kunne være og derfor lader de andre deltagere ham beholde turen, så han kan fortsætte sin fortælling. Når de andre samtaledeltagere lader DM tale uden at afbryde ham, er det en måde at udvise alignment. De anerkender, at det lige nu er DM, der har ordet, og de vil ikke afbryde hans problemfortælling. De andre samtaledeltagere udviser også alignment, når de indskyder forstående ord som "okay" (l. 22) og "mmh" (l. 28). Værten udviser affiliation over for det, DM fortæller, når hun siger, at han er modig, fordi han deler det (l. 100). Værten har altså forstået, at DM kommunikerer et affektivt stance, med hvilket han viser, at det, han fortæller, har følelsesmæssig betydning for ham, og det anerkender hun ved at kalde ham for modig – derved spejler hun sit stance og sin respons i det stance DM kommunikerer. Når værten siger, at det er modigt af DM, at han fortæller, at han har været utro (l. 100), kan det forstås som, at værten påskønner, at han tør fortælle ærligt om sin egen utroskab.W

Når DM fortæller, at han selv har prøvet at være utro, fortæller han en second story. Hans second story er emnemæssigt relateret til lytterspørgsmålet, idet de begge omhandler utroskab. Lytterspørgsmålet kan ses som en first story, fordi lytteren i spørgsmålet beskriver sin egen livssituation, og hvordan hendes mand har været hende utro efter 15 år sammen og to børn. Ved at fortælle en second story viser DM, at han ved, hvad han taler om, når han svarer på lytterspørgsmålet – blandt andet fordi han har epistemisk autoritet over sin egen fortælling. Derudover bidrager DM's second story til at skabe mening i lytterens narrativ og forhåbentligt ændre lytterens problematiske forståelse af emnet (Stivers 2008: 320).

I det ovenstående har jeg belyst, hvordan italesættelsen af noget svært eller tabubelagt kan foregå, når det ikke er problemfortælleren selv, der eksplicit italesætter det. I min kollektion skete

italesættelsen på samme måde i begge eksempler: på en anerkendende måde, hvormed samtaledeltageren viser, at de forstår, at det kan være svært for problemfortælleren at tale om. Dette viser de andre samtaledeltagere også ved at udvise alignment og affiliation og ved at matche problemfortælleren's affektive stance. Dog kan problemfortælleren selv indikere implicit, at noget er tabubelagt for eksempel ved no-talk eller et dispræfereret svar som sekvensen med DM eksemplificerer.

6. KONKLUDERENDE DISKUSSION

I det ovenstående har jeg med et konversationsanalytisk afsæt undersøgt, hvordan svære emner eller tabuer italesættes sprogligt i podcasten *Hjerteblusser for voksne*. Den mest hyppige måde er, at italesættelsen sker af problemfortælleren selv, før problemfortælleren fortæller om problemet som en pre-telling. Den anden måde er, at italesættelsen sker af en anden samtaledeltager som en respons på en problemfortælling. Det er en tendens i mit data, at når problemfortælleren beretter om problemet, orienterer problemfortælleren sig selv mod sin fortælling som normbrydende ved at accounte for den samt ved at kommunikere et affektivt stance fx ved brug af pauser, hørbare indåndinger og småord. I alle analysesekvenser forstår de andre samtaledeltagere det stance, problemfortælleren kommunikerer, og de responderer derfor som præfereret, fordi deres svar spejler det stance, problemfortælleren kommunikerer. Derudover holder de andre samtaledeltagere problemfortælleren accountable, fx ved at spørge ind til det fortalte. Det er primært terapeuten, der holder problemfortælleren accountable, hvorfor det også kan ses som et terapeutisk greb og ikke et greb, der nødvendigvis er karakteristisk for problemfortællinger i samtaler.

Italesættelsen af et svært emne og den efterfølgende samtale er et samarbejde mellem alle samtalens deltagere. Kort skitseret sker italesættelsen og behandlingen af det problematiske typisk sådan, at problemfortælleren har epistemisk autoritet over det fortalte, fordi de fortæller om noget følelsesbetonet og personligt, hvorfor det kun er problemfortælleren selv, der har adgang til sit indre. Mens problemfortælleren fortæller om det problematiske, anerkender de andre samtaledeltagere samtalens asymmetri og udviser alignment ved at lade problemfortælleren tale uden afbrydelser. Dét at de andre samtaledeltagere ikke afbryder problemfortælleren kan også skyldes samtalens institutionelle rammer. Når problemfortælleren fortæller, udviser de andre samtaledeltagere også alignment ved brug af småord som *mmh*, *ja*, *okay* m.fl. De andre samtaledeltagere udviser affiliation

ved at de kommunikerer samme stance som problemfortælleren har kommunikeret, og udvisningen af alignment får ofte problemfortælleren til at uddybe og fortsætte med at fortælle om problemet.

I italesættelsen af svære emner går brugen af second stories igen i mit data. Second stories bruges både af de andre samtaledeltagere til at vise problemfortælleren støtte, som det ses i eksemplet med Christian Degn og Anna Emma Haudal, men second stories bruges også af problemfortælleren som et eksempel på, at problemfortælleren kender til problemet, der blev fortalt i first story, hvilket sekvensen med David Mandel og Yakuza er et eksempel på.

I det følgende vil jeg diskutere, hvordan resultaterne fra min undersøgelse stemmer overens og divergerer med Jeffersons beskrivelse af problemfortællinger (Jefferson 2015: 27). Derudover vil jeg reflektere over, hvilke andre vinkler der ville kunne tilføje interessante perspektiver til min undersøgelse.

Hjerteflimmer for voksne følger omtrent samme skabelon, som Jefferson beskriver: A: Approach, B: Arrival, C: Delivery, D: Work-up, E: Close implicature og F: Exit (Jefferson 2015: 27). I *Hjerteflimmer for voksne* er approach for eksempel, når problemfortælleren kommer med en pre-telling, som Anna Emma Haudal gør, når hun siger, at det hun nu vil sige, lyder skørt. I sekvensen med David Mandel ser trin A anderledes ud, idet der ikke er en pre-telling, men i stedet fungerer værtens spørgsmål om, om David Mandel mener, at man kan tilgive utroskab som trin A. Efter trin A bevæger samtalen sig videre trin for trin. I *Hjerteflimmer for voksne* kendetegnes trin E typisk ved, at værten går i gang med at afslutte samtalen om den ene gæsts kærlighedsspørgsmål og ved trin F afsluttes samtalen helt, når værten spørger deltageren, om deltageren har fået svar på sit spørgsmål.

Jefferson peger ikke på, at der sker en eksplicit sproglig italesættelse af, at italesættelsen af "problemet" er svær for problemfortælleren. Derved divergerer mine resultater fra Jeffersons beskrivelse, idet det svære italesættes eksplicit i sekvenserne fra *Hjerteflimmer for voksne*. Dog kan denne divergens skyldes podcastens kontekst, idet programmets dagsorden er at tale om kærlighed og de dertilhørende problemer. Jefferson (2015: 28) understreger, at der ikke er lavet ret mange konversationsanalytiske undersøgelser af samtaler, der indeholder problemfortællinger. Derfor giver det god mening, at mine resultater ikke stemmer helt overens med Jeffersons beskrivelser af problemfortællinger. Derudover er det vigtigt at have in mente, at Jefferson bruger naturlig interaktion som data, og mit data befinder sig i et krydsfelt mellem naturlig interaktion og institutionel interaktion. I *Hjerteflimmer for voksne* har podcasten til formål, at deltagerne skal konfrontere et

kærlighedsproblem. Derfor er det en del af programmets formål, at der er en fastholdende orientering mod det problematiske. Terapeutens rolle kan også være med til at forklare den fastholdende orientering mod det problematiske i mit data, idet det hører med til en terapeuts arbejde at holde deres klienter accountable og at få dem til at tale om følelser. Ydermere er der i nogle former for terapi, for eksempel i psykoanalysen, en doktrin om, at man skal tale om et problem for at blive klogere og for at få svar på problemet, hvilket også kan forklare den fastholdende orientering mod det problematiske (Olsen 2009).

Det er vigtigt at understrege, at min undersøgelse kun omhandler den sproglige italesættelse af svære emner. Det vil sige, at min undersøgelse ikke tager højde for den nonverbale dimension. Den nonverbale dimension kunne bidrage med en mere fyldestgørende forståelse af emnet, idet jeg formoder, at kropssprog også kan spille en rolle, hvis en problemfortæller skal sige noget, vedkommende finder svært. Samtidig kunne det være interessant at undersøge, om de andre samtaledeltagere gestikulerer eller laver specifikke ansigtsudtryk, mens de lytter til problemfortællingen. En sådan undersøgelse kunne lægge sig op ad Stivers (2008). I denne artikel beskriver Stivers, at det at nikke er en måde at udvise alignment og affiliation på (Stivers, 2008: 48), og netop det at nikke, forestiller jeg mig, kan være et godt greb for samtaledeltagerne i *Hjerteblim* for voksne, som de kan bruge til at vise, at de lytter til det, problemfortælleren siger.

LITTERATUR

- Arminen, I. 2004. Second Stories: the salience of interpersonal communication for mutual help in Alcoholics Anonymous. *Journal of Pragmatics* 36(2). 319–347. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2003.07.001>.
- Bro, S. 2020. Yakyza & David Mandel. *DR Lyd*. 30. december 2020. <https://www.dr.dk/lyd/special-radio/hjerteflimmer-for-voksne/hjerteflimmer-for-voksne-14> (tilgået 10. september 2022).
- Bro, S. 2021. Anne Emma Haudal & Christian Degn. *DR Lyd*. 1. december 2021. <https://www.dr.dk/lyd/special-radio/hjerteflimmer-for-voksne/hjerteflimmer-for-voksne-49> (tilgået 15. september 2022).
- Hepburn, A. 2004. Crying: Notes on Description, Transcription, and Interaction. *Research on Language and Social Interaction* 37(3). 251–290. DOI: https://doi-org.proxy1-bib.sdu.dk/10.1207/s15327973rlsi3703_1.
- Heritage, J. 2011. Territories of knowledge, territories of experience: empathic moments in interaction. T. Stivers, L. Mondada & J. Steensig (red.), *The Morality of Knowledge in Conversation*. 159–183. Cambridge: Cambridge University Press. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511921674.008>.
- Jefferson, G & Lee, J. R. E. 1981. The rejection of advice: Managing the problematic convergence of a 'troubles-telling' and a 'service encounter'. *Journal of Pragmatics* 5(5). 399–422. DOI: [https://doi.org/10.1016/0378-2166\(81\)90026-6](https://doi.org/10.1016/0378-2166(81)90026-6).
- Jefferson, G. 1985. On the organization of laughter in talk about troubles. J. M. Atkinson & J. Heritage (red.), *Structures of Social Action*. 346–369. Cambridge: Cambridge University Press. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511665868.021>.
- Jefferson, J. 2015. *Talking about troubles in conversation*. New York: Oxford University Press.
- Kurri, K. 2005. The invisible moral order: Agency, Accountability and Responsibility in Therapy Talk. *Jyväskylä studies in education psychology and social research* 260.
- Liddicoat, A. J. 2011. *An introduction to Conversation Analysis*. London: Continuum.
- Mandelbaum, J. 2012. Storytelling in Conversation. J. Sidnell & T. Stivers, (red), *The Handbook of Conversation Analysis*. 492–507. New York: John Wiley & Sons. DOI: <https://doi-org.proxy1-bib.sdu.dk/10.1002/9781118325001.ch24>.
- Nielsen, M. F. & Nielsen, S. B. 2005. *Samtaleanalyse*. København: Forlaget Samfundslitteratur.
- Olsen, O. A. 2009. Psykoanalyse. *Den Store Danske*, 12. oktober 2009. <https://denstoredanske.lex.dk/psykoanalyse> (tilgået 12. maj 2023).
- Pedersen, M. C. 2017, 7/11. Utroskab er en ekstremt almindelig handling. Alligevel er vi elendige til at forstå den. *Zetland*, 7. november 2017. <https://www.zetland.dk/historie/sOz9aXpD-aoV3ME1j-9c7ca> (tilgået 20. oktober 2022).
- Pomerantz, A. 1984. Agreeing and disagreeing with assessments: some features of preferred/dispreferred turn shapes. J. Maxwell Atkinson (red.), *Structures of Social Action*. 57–101. Cambridge: Cambridge University Press. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511665868.008>.
- Steensig, J. 2001. *Sprog i virkeligheden*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Steensig, J. 2015. Konversationsanalyse. S. Brinkmann & L. Tanggaard (red.), *Kvalitative Metoder*. 321–347. København: Hans Reitzels Forlag.
- Stivers, T. 2008. Stance, Alignment, and Affiliation During Storytelling: When Nodding Is a Token of Affiliation. *Research on language and social interaction* 41(1). 31–57. DOI: <https://doi-org.proxy1-bib.sdu.dk/10.1080/08351810701691123>.

BILAG – TRANSSKRPTIONSSYMBOLER

Symbol	Betydning
<u>tryk</u>	Betoning af stavelse eller ord
(.)	Mikropause: pause kortere end 0.3 sekunder
(0.6)	Pause angivet i sekunder
.hh	Hørbar indånding
hh	Hørbar udånding
[]	Overlap
:	Lydforlængelse. Jo flere kolonner, jo længere lyd
↑	Efterfølgende lyde udtales på et højere toneleje
↓	Efterfølgende lyde udtales på et lavere toneleje
VERSALER	Udtales med højere lydstyrke

Med inspiration fra Steensig (2001) og Hepburn (2004)